

ЩОДО ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ РОЗВИТКУ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

О.А. Швагер,
асистент кафедри цивільно-правових дисциплін
та фінансового права
ННІ права СумДУ

Інтеграція України у світовий та європейський простір можливі умов визнання, відстоювання та захисту національних інтересів, чому сприятиме розвиток та вдосконалення форм юридичної освіти.

Підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі права в умовах євроінтеграційних процесів має будуватися на освітніх стандартах, які, в свою чергу, - на чітко визначеній концепції з урахуванням вимог національного законодавства та міжнародних актів, зокрема Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи № R(2000)21 про свободу професійної діяльності адвоката, Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи № R (2000)19 про роль публічного обвинувача в системі кримінальної юстиції, № R(2004)4 про Європейську Конвенцію з прав людини в університетській освіті та професійному навчанні; № R(2000)8 про дослідницьку місію університетів; № R(2007)6 про відповідальність держави за вищу освіту та наукові дослідження, а також Спільної декларацією про Європейський простір вищої освіти, прийняту в Болоньї 19 червня 1999 року тощо.

Метою концепції вдосконалення правничої освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти є сприяння становленню в Україні правничої освіти як системи стандартів змісту та методики викладання правничих дисциплін, базованих на формуванні правничих навичок, обізнаності щодо питань етики та прав людини, розумінні фундаментальної ролі правника в утвердженні верховенства права через захист прав і свобод людини, а також стандартів доступу до правничої професії.

Завданнями Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої

освіти та правничої професії у підготовленому робочою групою проекті визначено, зокрема пропонування цілеспрямованої, науково обґрунтованої методологічної основи розвитку правничої освіти в Україні; забезпечення якісної правничої освіти; забезпечення якісних наукових досліджень у сфері права тощо.

Подальший розвиток правничої освіти має бути спрямований на підготовку правника відповідно до його фундаментальної ролі – утверджувати верховенство права через захист прав і свобод людини. Такий розвиток має здійснюватися шляхом утвердження розуміння фаху правника як професії спрямованої на захист прав і свобод людини; визначення стандарту правничої освіти як необхідного обсягу знань про доктрини, принципи та інститути, а також необхідного обсягу юридичних навичок, компетентностей, обізнаності щодо питань етики та прав людини, якими повинен оволодіти студент тощо. [1]

В Україні відсутні Державні стандарти вищої освіти в юридичній галузі знань. Підготовлений на винесений на обговорення проект такого стандарту для першого рівня вищої освіти цілями навчання визначає формування компетентностей, необхідних для розуміння природи і функцій права, змісту його основних правових інститутів, застосування права, а також меж правового регулювання різних суспільних відносин. Об'єкт вивчення є право як соціальне явище. Вивчення права та його джерел ґрунтується на правових цінностях та принципах, в основі яких покладені права та основоположні свободи людини. Теоретичний зміст предметної області складає формування знань про: основи поведінки індивідів і соціальних груп; творення права, його тлумачення та застосування; правові цінності принципи, а також природу і зміст правових інститутів базових галузей права; етичні стандарти правничої професії. У навчальному процесі при підготовці бакалаврів за юридичною спеціальністю мають застосовуватися загальнонаукові і спеціальні методи пізнання правових явищ; методики з правової оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп, ідентифікації правової проблеми та її вирішення на основі принципів права; інформаційно-комунікативні технології.[2]

Оскільки метою правничої освіти є формування компетентностей,

необхідних для розуміння природи і функцій права, змісту основних юридичних інститутів, застосування права, а також меж юридичного регулювання різних суспільних відносин, то відповідно випускник юридичної спеціальності має набути інтегральну, загальні та спеціальні (фахові, предметні) компетентності. Інтегральна компетенція полягає у здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі права або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин та принципів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Загальними компетенціями є, зокрема, здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу і синтезу; добре володіти правничою термінологією; володіти навичками збору і аналізу інформації з національних і міжнародних джерел, оцінка її достовірності, використання сучасних інформаційних технологій і баз даних; здатність проведення досліджень, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій професійній дискусії тощо. У межах Державного стандарту змісту правничої освіти правничі школи повинні забезпечувати здобуття спеціальних компетентностей відповідно до доктрин, принципів та інститутів, на яких сформувались сучасні національні правничі традиції та сучасна європейська правнича культура.

Для належного опанування студентами знань про доктрини, принципи та інститути а також юридичних навичок необхідно запроваджувати новітні методики викладання, зокрема шляхом обмеження методики постатейного відтворення нормативно-правових актів як такої, що негативно впливає на набуття студентами правничих аналітичних навичок, впровадження мережевих освітніх технологій та елементів методики навчання для дорослих (постановка навчальних цілей, робота в малих групах з використанням кейсів, обговорення практичних аспектів застосування набутих знань під час навчання). Все вищезазначене зумовлює необхідність застосування наукової компоненти у навчальному процесі при підготовці фахівців у галузі права.

В сучасних умовах динамічного розвитку суспільних відносин і, відповідно, розвитку та удосконалення законодавства наукове пізнання

правових явищ набуває важливого значення як у практичній діяльності (правотворчій та правозастосовчій), так і в процесі підготовки фахівців у галузі права. У загальному розумінні пізнання є процесом перетворення та накопиченням суспільством знань про світ та саму людину, які опосередковані культурно-історичними факторами, що знаходять свій прояв у різних формах. Здійснення процесів пізнання відбувається внаслідок розвитку пізнавальних відносин, внаслідок яких відбувається набуття нових знань у вигляді різних сутнісних масивів, відомостей, уявлень тощо, що становлять суспільно значиму інформацію, що створюється й накопичується суспільством в його історичному процесі предметно-практичної діяльності у взаємодії з об'єктивною реальністю. Для здійснення операцій зі знаннями суспільство залежно від культур та історичних етапів розвитку виробляє різні способи набуття, зберігання, перетворення, використання та трансляції знань.[3, с.27]

Пошук оптимальної моделі побудови навчального процесу підготовки фахівців у галузі права має враховувати не лише запит на ринку праці, наявність практичних навичок та знання законодавства й юридичної практики, оскільки механічне засвоєння правових знань не вирішує завдання забезпечення ефективності дії права та однозначного застосування норм права. Тому, особливого значення набуває застосування наукових засад в навчальному процесі, формування у студентів наукового мислення та оволодіння ними науковими підходами та педологією наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проект Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії.
2. Проект Стандарту вищої освіти України. Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень. Ступінь вищої освіти – бакалавр. Галузь знань – 08 Право. Спеціальність – 081 Право.
3. Ушаков Е.В. Введение в философию и методологию науки / Ушаков Е.В. – М. : Экзамен, 2005. – 528 с.

Швагер, О.А. Щодо деяких аспектів розвитку правничої освіти в Україні/ О.А. Швагер // Вища юридична освіта: історичний досвід та перспективи розвитку: матеріали регіонального круглого столу (в авторській редакції), (м. Маріуполь, 22 лютого 2018 року) – Маріуполь: Донецький юридичний інститут МВС України, 2018. – С. 354-358.